

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi taimiaineistolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi taimiaineistolain muuttamisesta (HE 126/2016 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Pirjo Tomperi, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Jari Poutanen, Elintarviketurvallisuusvirasto
- toiminnanjohtaja Jyri Uimonen, Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- erityisasiantuntija Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi taimiaineistolakia. Lakiin lisättäisiin perussäännökset markkinoitavien puutarhakasvien taimiaineiston lajikeluettelosta ja luetteloon hyväksymisen edellytyksistä. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset taimiaineiston näytteiden tutkimuksia tekevästä laboratorioista ja laboratorioita koskevista vaatimuksista. Ehdotetulla muutoksella toteutettaisiin välttämättömät muutokset lain saattamiseksi ajan tasalle Euroopan unionin lainsäädännön kanssa ja luotaisiin puitteet sille, että unionin lainsäädännön vaatimukset saataisiin kattavasti täytetyiksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Valiokunta toteaa, että hedelmäkasveja koskevat komission täytäntöönpanodirektiivit vuodelta 2014 säättävät lajikeluettelon perustamisesta ja kasveja, toimijoita ja tarkastuksia koskevista yk-

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2016 vp

sityiskohtaisista vaatimuksista. Direktiivit koskevat hedelmätuotantoon tarkoitettujen hedelmä- ja marjakasvien vaatimuksia.

Taimiaineistolaissa puutarhakasvien taimiaineistolla tarkoitetaan hedelmäpuiden ja marja-, koriste- ja vihanneskasvien taimia ja muuta lisäysaineistoa, ei kuitenkaan vihanneskasvien siemeniä. Esityksestä käy ilmi, että lajikeluetteloa, lajikeluetteloon hyväksymisen edellytyksiä sekä lajikkeiden vaatimustenmukaisuuden selvittämistä koskevat säännökset puuttuvat taimiaineistolaista, samoin kuin näytteiden tutkimuksia tekeviä laboratorioita koskevat vaatimukset. Lakiin on siten tarpeen lisätä kyseisiä asioita koskevat säännökset samoin kuin asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseksi. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että koristekasvien osalta luetteloa koskevia vaatimuksia ei toistaiseksi aseteta. Vihanneskasvien lajikkeista pidetään luetteloa siemenkauppalaan (728/2000) 5 §:n mukaisesti.

Edellä esitetyillä perusteilla laissa ehdotetaan säädettäväksi perussäännökset markkinoitavien puutarhakasvien taimiaineiston lajikeluettelosta. Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyisi lajikkeiden lajikeluetteloon edellyttäen, että se täyttää EU:n taimiaineistolainsäädännössä tai kansallisesti säädetyt vaatimukset. Luetteloon merkitsemisen perusteet voivat käytännössä poiketa toisistaan sen suhteen, onko kyseessä kokonaan uusi lajike tai niin sanottu vanha lajike vai toisessa jäsenvaltiossa hyväksytty lajike. EU:n taimiaineistolainsäädännön mukaisesti vanhoille lajikkeille säädettäisiin kevyemmät vaatimukset kuin uusille lajikkeille. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset direktiivin edellyttämien näytteiden tutkimuksia tekevistä tutkimuslaboratorioista. Lakiin tulisi valtuussäännökset tarkempien säännösten antamisesta maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Asiallisesti nykyinen järjestelmä säilyisi ennallaan, ja ehdotetut muutokset koskisivat lain täydentämistä vastaamaan direktiiveissä säädettyjä vaatimuksia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kansallisen hedelmä- ja marjakasvien lajikkeiden lajikeluettelon arvioidaan sisältävän lähinnä ns. vanhoja lajikkeita ja jäävän suppeaksi pienen markkina-alueen johdosta.

Valiokunta pitää myönteisenä, että kasvilajikeluetteloon voidaan merkitä kansalliset vaatimukset täyttävät lajikkeet myös ilman hakemusta. Kansallisesti markkinoitaville lajikkeille, jotka ovat vähämerkityksellisiä ammattimaisessa hedelmän- ja marjantuotannossa, riittää kevyempi lajikekuvausmenettely eli virallisesti tunnustettu kuvaus. Tämä edistää myös perinnöllisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kansallisten hedelmä- ja marjageenivarojen säilyttämistä. Suomalaisilla taimitarhoilla on tuotannossaan muun muassa suuri ja ainutlaatuinen vanhojen omenalajikkeiden kokoelma. Kuluttajan kannalta on selkeää, että kaikki lajikkeet, myös ne joiden markkinointi rajoittuu Suomeen, ovat löydettävissä yhdestä luettelosta.

Valiokunta toteaa, että ammattiviljelyyn markkinoitavan taimiaineiston laadun varmistamisella on viljelijän elinkeinon ja oikeusturvan kannalta erittäin suuri merkitys. Valiokunta korostaakin taimiaineiston tuotannon ja markkinoinnin laadun varmistamiseksi toimijoiden toiminnan viranomaisvalvonnan merkitystä. Toimijoiden omavalvonnan ohella tarvitaan viranomaisvalvontaa.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

5 d §. Lajikkeen kasvilajikeluetteloon hyväksymisen voimassaoloaika ja luettelosta poistaminen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1 momentin sanamuoto ei ilmaise tahoa, joka lajikkeen hyväksyy kasvilajikeluetteloon. Selvyyden vuoksi valiokunta ehdottaa momentissa todettavaksi, että Elintarvikevirasto hyväksyy lajikkeen kasvilajikeluetteloon.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 126/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

taimiaiaineistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

lisätään taimiaiaineistolakiin (1205/1994) uusi 5 a—5 e § ja 2 a luku seuraavasti:

5 a §

Kasvilajikeluettelo

Elintarvikeeturvallisuusvirasto pitää puutarhakasvien taimiaiaineiston lajikkeista kasvilajikeluettelo.

Luetteloon merkitään lajikkeen nimi ja sen synonyymit, tiedot lajista ja lajikkeesta, rekisteröintipäivä ja rekisteröinnin voimassaolon päättymisen sekä muut lajikkeen yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset luetteloon merkittävistä lajikkeista ja luetteloon 2 momentin mukaan talletettavista tiedoista noudattaen, mitä puutarhakasvien taimiaiaineistoa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansallisesti säädetään.

5 b §

Hyväksyminen kasvilajikeluetteloon

Lajike hyväksytään kasvilajikeluetteloon, jos se on riittävän erottuva, yhtenäinen ja pysyvä.

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2016 vp

Lajikkeen hyväksymistä kasvilajikeluetteloon haetaan kirjallisesti Elintarviketurvallisuusvirastolta. Hakemukseen on liitettävä tiedot lajikkeesta ja lajikkeen vaatimustenmukaisuuden täyttämistä. Yksinomaan kansallisten vaatimusten mukaiset lajikkeet voidaan merkitä luetteloon ilman hakemustakin, jos Elintarviketurvallisuusvirasto arvioi lajikkeen täyttävän säädetty vaatimukset.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista luetteloon hyväksymisen edellytyksistä ja 2 momentissa tarkoitetuista hakemuksessa esitettävistä tiedoista sekä lajikkeen vaatimustenmukaisuuden arvioimisesta noudattaen, mitä puutarhakasvien taimiaineistoa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansallisesti säädetään.

5 c §

Vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi tarvittavat viljelykokeet

Jos 5 b §:ssä tarkoitetun lajikkeen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi tarvitaan viljelykokeita, Elintarviketurvallisuusvirasto järjestää lajikkeen tutkimisen hakijan pyynnöstä kansainvälisten menetelmien mukaan sen selvittämiseksi, onko lajike erottuva, yhtenäinen ja pysyvä. Hakijan on toimitettava tarvittava lajikkeen aineisto ja tarpeelliset muut tiedot Elintarviketurvallisuusvirastolle tai sen osoittamalle viljelykokeet suorittavalle taholle. Hakija vastaa viljelykokeiden kustannuksista.

Jos hakija esittää toisen Euroopan unionin jäsenvaltion asiasta vastaavan virallisen elimen vahvistaman lajikekuvauksen ja Elintarviketurvallisuusvirasto arvioi sen täyttävän 5 b §:ssä säädetty luetteloon hyväksymisen edellytykset, ei viljelykokeita tarvitse tehdä uudestaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista lajikkeen erottuvuuden, yhtenäisyyden ja pysyvyyden tutkimisessa käytettävistä menetelmistä noudattaen, mitä puutarhakasvien taimiaineistoa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansallisesti säädetään.

5 d §

Lajikkeen kasvilajikeluetteloon hyväksymisen voimassaoloaika ja luettelosta poistaminen

Elintarviketurvallisuusvirasto voi hyväksyä lajikkeen kasvilajikeluetteloon määräajaksi ja määräaikaa voidaan pidentää hakemuksesta. Elintarviketurvallisuusvirasto voi pidentää lajikkeen voimassaolon luetteloon ilman hakemustakin, jos uusiminen edistää geneettistä monimuotoisuutta ja kestävää tuotantoa tai on muutoin yleisen edun mukaista.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi poistaa lajikkeen luettelosta, jos Euroopan unionin lainsäädännössä tai kansallisesti säädetty hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty tai hyväksymistä haettaessa tai tutkimuksen aikana on annettu virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja niistä tosiseikoista, joiden perusteella lajike hyväksyttiin luetteloon.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista lajikkeen luetteloon hyväksymisen voimassaolosta noudattaen, mitä puutarhakasvien taimiaineistoa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansallisesti säädetään.

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2016 vp

5 e §

Ilmoitukset muille jäsenvaltioille ja komissiolle

Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa puutarhakasvien taimiaineistoa koskevan Euroopan unionin lainsäädännön mukaisista ilmoituksista muille Euroopan unionin jäsenvaltioille ja komissiolle.

2 a luku

Laboratoriot

6 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tässä laissa edellytetyt viranomaisnäytteiden käsittelytehtävät ja tutkimukset on tehtävä Elintarviketurvallisuusvirastossa, Elintarviketurvallisuusviraston hyväksymässä laboratoriossa tai Euroopan unionin jäsenvaltion hyväksymässä laboratoriossa.

Toimijan omavalvontaan kuuluvat näytteet on tutkittava Elintarviketurvallisuusviraston tähän tarkoitukseen hyväksymässä laboratoriossa tai viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratoriossa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen näytteiden käsittelystä ja tutkimusmenetelmistä noudattaen, mitä puutarhakasvien taimiaineistoa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansallisesti säädetään.

6 b §

Hyväksytyt laboratoriot

Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy laboratorion hakemuksesta viranomaisnäytteiden tai toimijan omavalvonnan näytteiden tutkimuksia tekeväksi laboratorioksi. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorion on käytössään riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä ja toiminnan edellyttämät tekniset valmiudet sekä sen tulee noudattaa hyviä laboratoriokäytäntöjä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laboratorioiden henkilökunnan pätevyysvaatimuksista ja laboratorioiden tekniselle valmiudelle asetettavista vaatimuksista.

6 c §

Hyväksytyjen laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Hyväksytyn laboratorion on viivytyksettä ilmoitettava tutkimuksen tilaajalle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle kasvinterveystieteen suojelemisesta annetun lain (702/2003) mukaisen kasvintuhoajan esiintymiseen viittaavista tuloksista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2016 vp

lisäksi säättää muista kasvintuhoojista, joita ilmoitusvelvollisuus koskee, noudattaen mitä puutarhakasvien taimiaineistoa koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää valvontaviranomaisen tietoisuutta tällaisista kasvintuhoojista.

Hyväksytyn laboratorion on Elintarviketurvallisuusviraston pyynnöstä toimitettava sille yhteenveto tekemistään 6 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista. Edellä 6 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen tutkimusten ja niiden tulosten yhteenvedot eivät saa sisältää henkilötietoja eivätkä valvontakohteen tunnistetietoja.

Hyväksytyn laboratorion on ilmoitettava viipymättä Elintarviketurvallisuusvirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusten ja yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta voidaan antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

6 d §

Laboratorion valvonta

Elintarviketurvallisuusvirasto valvoo, että 6 b §:n mukaisesti hyväksytty laboratorio noudattaa tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tämän lain mukaista tehtävää suorittaessaan. Jos laboratorio ei enää täytä 6 b §:ssä säädettyjä hyväksymisen edellytyksiä tai sen toiminnassa muutoin esiintyy vakavia puutteita, Elintarviketurvallisuusviraston on kehotettava laboratoriota korjaamaan puutteet määräajassa. Elintarviketurvallisuusviraston on peruutettava antamansa hyväksyntä, jos laboratorio ei ole korjannut epäkohtaa annetussa määräajassa.

Elintarviketurvallisuusvirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoitettua valvontaa varten rekisteriä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään hyväksytyn laboratorion nimi, yhteystiedot, pätevyysalue, tutkimuksista vastaavan henkilön nimi, tiedot suoritetuista valvontatoimista sekä 6 c §:n 3 momentin tiedot toiminnassa tapahtuneista muutoksista.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 27.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Kari Kulmala ps

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2016 vp

jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
varajäsen Juha Pylväs kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius